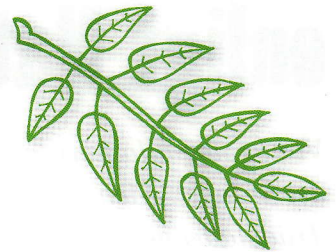

Finns moderna vårdträd?

Vårdträdet har länge varit liktydligt med ett gammalt och knotigt träd som får stå tills det faller. Samtidigt misshandlas och fälls gamla träd för att de är i vägen. Det är hög tid att damma av vårdträdsbegreppet och göra det modernt igen!

Det hela började med en frågeställning från en trädgårdsägare:

– Vi har tänkt plantera ett vårdträd på vår tomt. Vad ska vi välja?

Som alltid när det gäller att placera rätt växt på rätt plats är det många aspekter som ska beaktas: Trädet ska kunna ha tillräckligt med utrymme och växtplatsen ska överensstämma med trädets naturliga ståndort. Men eftersom det gäller ett vårdträd kräver det extra tankeverksamhet. Om ett vårdträd önskas, vad lägger markägaren egentligen in i begreppet?

De gamla, robusta och majestätska träd som vi idag benämner som vårdträd har ofta stått på en och samma plats under lång tid. Vårdträdens öde sades vara förknippat med gården de stod på. Om blixten slog ned i trädet skulle olycka och död drabba gården. Om trädet togs ned, förstörde man bostaden för vänligt inställda naturvänner som gynnade skörden på gården. Det är förvånande hur mycket det ligger i föreställningen. Vi kan sluta oss till att skrocket faktiskt var en omskrivning för något viktigt. Dels att de biologiska värdena som trädet medförde var goda, dels att vårdträdet var en symbol för något varaktigt: Ett levande landmärke.

Helt klart lever vi i ett mer föränderligt samhälle nu än då de idag stora vårdträden var unga och små. Hus och trädgårdar byter ofta ägare och träd kan huggas ned eller vandaliseras. Varaktigheten har fått stryka på foten och därför

är det hög tid att återta modernisera vårdträdsbegreppet! Är det då något som säger att ett träd står säkrare för att vi sätter en vårdträdetikett på det?

ofta är betydligt längre hos till exempel en ek jämfört med ett äppelträd, så finns det inga direkta hinder.

En vanlig anledning till att

och personer. Inte nog med att träden planteras, de får en tydlig skylt också med artnamn, planteringsår och i vilket sammanhang trädet har planterats. Ett gott exempel att ta efter för många kommuner!

Vad man än tycker om träd så ska det mycket till innan man förstör något man gjort till ett symboliskt monument. Varför inte då göra träd som planteras till just vårdträd? Anledningar till att fira, stort som smått brukar det ju vara gott om. Planteras ett enda träd, låt det bli en symbol för något. Varför inte snida en enkel skylt till trädet som planterades dagen då huset köptes. Eller fira bröllopsdagen med att plantera ett träd? Träd är bra tidsdokument som varar länge och vilken intressant historiedokumentation det blir! Med ett modernt vårdträdsbegrepp skapar vi alla förutsättningar för träd att leva vidare och stå ofredade.

FOTO Birger Ekenstierna

Morus alba – Vitt mullobär på stortorget i Ystad. Planterat 1992 av planteringsvännerna för att uppmärksamma Carl von Linnés besök i Ystad 1749. Visserligen är trädet felaktigt märkt som Morus nigra – Svart mullobär, men tanken och exemplet är gott.

Ja, men det räcker inte enbart med begreppet vårdträd. Trädet måste ha en innebörd, en association till något positivt.

Som med alla träd är det självklart att placera rätt träd på rätt plats. Trädgårdsägaren har ofta mindre plats att tillgå och kan inte plantera träd som blir hur stora som helst. Det gör att många av de "traditionella" vårdträdsarterna inte passar. Inhemska arter av bok, ek, björk, lind och lönn blir relativt stora träd. Samtidigt finns oftast närbesläktade arter som är mindre. Men finns det någon regel som säger att ett vårdträd måste vara av en viss art eller sort? Om man bortser från livslängden, som

vårdträd planteras idag är just för att markera en viktig händelse, som barndop, bröllop, examen eller att en ny byggnad uppförs. Det finns en anledning att plantera ett träd, att uppföra ett sorts monument över en milstolpe i livet.

Vanliga trädgårdsägare har mycket att lära av detta. Det är ofta någon får ett träd i present vid någon högtid, men det är dåligt med dokumentation och skyltning. Ett bra exempel på en stad där det skyltas mycket kring träden är Ystad. Där finns Planteringsvännerna, ett sällskap som med pengar från företag och i samarbete med kommunen planterar träd för att hylla historiska händelser

Läs mer:

Ewald, Gustaf. 1983. *Svenska Vårdträd*. Vårgårda.

Svanberg, Ingvar. 1998.

Människor och växter. Bokförlaget Arena.

Birger Ekenstierna,

hortonom
www.
tradgards-
coach.se

